

תוכן עניינים

1. מבוא.....1.
2. דינמיקה של קבוצות.....1-2.
3. אינטגרציה בין הסקירה הספרותית לתצפיות.....2-7.
4. סיכום.....7.
5. ביבליוגרפיה.....8.

הנחיית קבוצות בלמידת עמיתים

מבוא: למידה שיתופית, או למידה קבוצתית, הוא מונח המתייחס לשיטות הוראה בהן מורים מארגנים תלמידים לקבוצות קטנות וכך הם יכולים לפעול יחד על מנת לעזור זה לזה במהלך הלמידה. שיטות הלמידה השיתופית, נחקרו פעמים רבות והן ידועות ככאלה המסייעות באופן משמעותי לשיפור הישגי התלמידים (Slavin, 2011, p.344). יחד עם זאת, למרות שישנה הסכמה בין החוקרים על ההשפעות החיוביות של למידת עמיתים לגבי ההישגים של התלמידים או קבוצת הלומדים, עדיין קיימת מחלוקת לגבי מהן הסיבות להשפעה החיובית וכיצד השיטות של למידה שיתופית באמת משפיעות על ההישגים וחשוב מכך, באילו תנאים היא אכן משפיעה. החוקר סלבין (1995), זיהה כי ישנם ארבע נקודות מבט מרכזיות בנוגע להשפעה של הלמידה השיתופית על ההישגים והם מוטיבציה, לכידות חברתית, התפתחות קוגניטיבית והוראה קוגניטיבית (Slavin, 2011, p.345). למידה שיתופית היא צורת הלמידה שנצפתה בתצפיות על למידת העמיתים. למידת עמיתים נשענת על שיתוף הפעולה בין החברים כאשר המטרה היא שכל חבר בקבוצה ישתף את חוויותיו ויאפשר לאחרים ללמוד מכך. נראה כי ההשפעה של הלמידה השיתופית על ההישגים תלויה גם בגורמים נוספים כמו למשל שיתוף פעולה ומוטיבציה של חברי הקבוצה להביא להצלחה של הלמידה. עבודה תבחן את הנקודה הזו על ידי הצגת חומר תיאורטי מתוך הנושא של הנחיית קבוצות למידה בעמיתים וזאת, בשילוב עם תצפיות על הנחיות שבוצעו בפועל.

דינמיקה של קבוצות: לכל אחת מהקבוצות הרבות הקיימות, יש ייחודיות משלה, המתבססת על הפרטים המרכיבים אותה וכן מהתהליכים והיחסים בקבוצה. כל קבוצה שונה מהקבוצה אחרת במספר מאפיינים. יחד עם זאת, על אף המאפיינים המנוגדים, לכל הקבוצות יש דינמיקה ורכוש דומים. כאשר חוקרים רוצים לחקור אחר קבוצה מסוימת, עליהם לבדוק מעבר למאפיינים הייחודיים רק לה. חלק מהמאפיינים הללו, הכוללים למשל את חברי הקבוצה, או את מה שחברי הקבוצה עושים והמשימות שהם מנסים להשיג. מאפיינים אלו הם הברורים והניכרים לעין, יחד עם זאת קיימים גם מאפיינים נוספים שעליהם יש צורך לתת את הדעת, הם הדרגה של התלות הפנימית, התלות ההדדית בקרב חברי הקבוצה, או האחדות הכללית של הקבוצה, שאותם קשה יותר לגלות ולנתח. קבוצות הן למעשה המסגרת למגוון אינסופי של פעולות אינטראקציה פנימיות. בהתבוננות מהצד על קבוצה מסוימת, היינו יכולים לראות אנשים העושים כל מיני דברים. מדברים על נושא מסוים, מתחילים וויכוח ומגיעים להחלטות. אותם האנשים יכולים לאכזב אחד את השני, לעזור ולתמוך אחד בשני ולהוות יתרון על החולשה של האחר. קבוצות מאפשרות עבודה יחד על מנת להגיע ליעדים (Forsyth, 2014, p.6).

קבוצות מגיעות במגוון של צורות ומידות והפונקציות שהן ממלאות הן עצומות ושונות, לכן השוני בין הקבוצות הוא ראוי לציון בדיוק כמו הדמיון ביניהם. ניתן להגדיר ארבעה סוגים של קבוצות, הראשונה, קבוצה ראשית. זוהי הקבוצה שתשפיע על ההתנהגות, על הרגשות ועל השיפוט של חבריה. חברי הקבוצה הזו מבליים את מרבית זמנם באינטראקציה אחד עם השני, בדרך כלל אינטראקציה של פנים מול פנים. במקרה כזה, גם אם הקבוצה עצמה נפרדת, חבריה עדיין מרגישים חלק מתוך הקבוצה הגדולה והם תופסים את הקבוצה כחלק חשוב מחייהם. קבוצות כאלה החברות בהן היא בדרך כלל באופן טבעי כמו למשל משפחה. קבוצות חברתיות לעומת זאת, החלו להיווצר כאשר בני האדם החלו ליצור קשרים עם מגוון אנשים בצורה שהיא יותר ציבורית. קבוצות חברתיות הם המסגרת של אותן אינטראקציות. אלו קבוצות שהן יותר

מאורגנות ורשמיות. בדרך כלל קבוצות כאלה נועדו על מנת ליצור שיתופי פעולה בעבודה משותפת למען מטרות ויעדים מסוימים (Forsyth, 2014, pp.11-12).

אינטגרציה בין הסקירה הספרותית לתצפיות: הטענה המוסכמת, הרווחת בתחום של חקר הקבוצות היא היחס לקבוצה, בדומה ליחס לאדם, כאשר לכל קבוצה יש שלבים בהתפתחות המתקיימים על פני רצף של זמן. כל שלב כזה יוגדרו לו משימות, מטרות ויעדים. כחלק מתהליך ההנחיה, מנחה נדרש לזהות את השלב ההתפתחותי בו נמצאת הקבוצה ולפעול לפי המטרות של אותו שלב. במצב כזה הוא בעצם עשוי לפענח את ההתרחשויות בקבוצה בהקשר רחב יותר וכך להגדיר בעצם מטרות וכיווני התערבות ההולמים את אותו שלב התפתחותי. בספרות המחקרית בנושא זה של התפתחות הקבוצות, הוצגו לאורך שנים מודלים שונים, כאשר כל אחד מהן משרטט מפה של התפתחות ייחודית. בין כל המודלים האלו ישנה הסכמה אחת ברורה כי ישנם שלושה שלבים הקיימים בהתפתחות הקבוצה שהם בלתי נמנעים. אלו מייצגים את פתיחת הקבוצה, סיומה ומה שקורה באמצע. המודלים עצמם שונים ומגוונים, אבל בסופו של דבר, כל אחד מהם מבצע את התנועה בין הניסיון להבין את התהליך האישי שעוברים המשתתפים לבין ההתבוננות על הקבוצה כשלם.

החוקרים מקנזי וליוסלי, לדוגמה, מחלקים את מהלך ההתפתחות של הקבוצה לשישה שלבים: השלב הראשון הוא שלב ההתקשרות, השלב השני הוא שלב הבידול, השלישי הוא שלב המובחנות העצמית, הרביעי, שלב האינטימיות, החמישי, שלב ההדדיות והשלב השישי הוא הסיום. כלומר לאחר שהקבוצה עוברת את מודל ההתקשרות הראשוני, היא מתחילה לבדל את עצמה ואת משתתפיה וכן לשרטט את הגבול העובר בין המשתתפים ולסמן את הייחודיות בכל אחד מהם. רק לאחר שתהליך זה נשלם, ניתן לפתח בקבוצה תהליכים של אינטימיות והדדיות (אורן, 2017, עמוד 86). אם נבחן את התצפיות על פי מודל זה. נראה כי כל אחת מהתצפיות החלה עם תהליך התקשרות ראשוני שביצעו המנחות, עם הקבוצה. כל אחת מהמנחות הציגה פעילות מסוימת שמטרתה היא ליצור קשר בין הבנות בקבוצה. תחילה הבנות נתבקשו כל אחת לספר על עצמה, על ידי שימוש בחפץ או משהו אחר (אפילו כדור שוקולד) וברגע שכל אחת דיברה, השיחה עבר למצב בו הבנות דיברו על דברים אישיים יותר, כלומר הקבוצה הגיעה לשלב בו העמיתות בקבוצה שיתפו גם מחייהם האישיים וזאת גם על פי שאלות מנחות שנשאלו על ידי מנחות הקבוצה. כאשר כל אחת שיתפה גם מחייה האישיים, הבנות האחרות חשו הדדיות כלפיה ושיתפו גם הן.

מודל נוסף ממנו ניתן להשליך על הנחייה הקבוצתית שהייתה קיימת בתצפיות, הוא המודל של טוקמן. זהו מודל המצוטט ביותר בתחום העבודה בקבוצות. טוקמן התווה את השלבים הבאים: התהוות, סערה, גיבוש נורמטיבי, ביצוע אפקטיבי וסיום. שלב ההתהוות עוסק בהגדרת המטרות בשלב הסערה מתחילים להסתמן קונפליקטים בין מטרות וצרכים מנוגדים כאשר הקונפליקטים הללו מובילים לגיבוש של נורמות קבוצתיות שדרך אותן נורמות מתהווה בעצם האינטימיות בקבוצה והיא מאפשרת כניסה לשלב הביצוע (אורן, 2017, עמודים 86-87). אם כן ניתן לבחון את התצפיות גם לפי מודל זה של טוקמן, כאשר בחלק מהתצפיות אכן היו קיימים מספר